

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การติดต่อสื่อสารที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสุขศึกษา ในพื้นที่ของสำนักงานสาธารณสุข เขต 7 ซึ่งครอบคลุม 7 จังหวัด คือ จ. อุบลราชธานี , จ. อำนาจเจริญ , จ. นครพนม , จ. ศรีสะเกษ , จ. มุกดาหาร , จ. ร้อยเอ็ด และ จ. ยโสธร โดยรูปแบบการศึกษาคือเป็นการวิจัยเปรียบเทียบเชิงเหตุผล (Causal Comparative Research) เพื่ออธิบายปัจจัยทางคุณลักษณะส่วนบุคคล และการติดต่อสื่อสารที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสุขศึกษา ศึกษาพื้นที่ภาคสนามระดับหมู่บ้าน ในจังหวัด ร้อยเอ็ด และจังหวัดยโสธร โดยทำการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ในกลุ่มตัวอย่าง 400 คน

3.2 ขั้นตอนการศึกษา

- 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2 นำผลการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
- 3 กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 4 สร้างและทดสอบแบบสัมภาษณ์ โดยปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลอง (Try Out) แล้วปรับปรุงเครื่องมืออีกครั้งก่อนเก็บข้อมูล
- 5 เตรียมงานภาคสนามและศึกษาชุมชน ทำแผนที่หมู่บ้าน และสำรวจรายชื่อครัวเรือน แล้วทำการสุ่มครัวเรือนที่จะเก็บข้อมูลจากผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ประสานงานในชุมชนในการเก็บข้อมูล
- 6 ทำการคัดเลือกและอบรมผู้ช่วยนักวิจัยและเตรียมยานพาหนะเดินทาง
- 7 เก็บรวบรวมข้อมูล ใช้เวลา ประมาณ 3 เดือน (มิถุนายน - สิงหาคม 2540)
- 8 ประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล
- 9 เขียนรายงานการวิจัยและเสนอผลการวิจัย

3.3 การเลือกพื้นที่ศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกศึกษาในเขตสาธารณสุขเขต 7 ประกอบด้วย 7 จังหวัด โดยการสุ่มแบบเจาะจงได้พื้นที่ 2 จังหวัด คือ จ.ร้อยเอ็ด และ จ.ยโสธร เนื่องจาก เป็นหมู่บ้านที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันกับจังหวัดอื่น ๆ ในเขต และเป็นพื้นที่ที่สามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้สะดวก ทั้งในด้านการคมนาคมและมีผู้ประสานงานในการเก็บข้อมูลพร้อม อีกทั้งเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานของผู้วิจัยและพื้นที่ใกล้เคียง และสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการปฏิบัติงานของผู้วิจัยได้ดี จากนั้นสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จาก จังหวัด ลงสู่อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน และครัวเรือน ตามลำดับ ซึ่งวิธีดังกล่าวมาแล้ว เรียกว่า การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1 เลือกอำเภอตัวอย่างที่จะศึกษาจาก 2 จังหวัด ตามสัดส่วน 1 ใน 6 โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดังนี้

จ. ร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 16 อำเภอ 2 กิ่งอำเภอ. จับฉลากมา 3 แห่ง คือ

อ. พนมไพร อ. อาจสามารถ และกิ่ง อ. หนองฮี

จ. ยโสธร ประกอบด้วย 8 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ จับฉลากมา 2 แห่ง คือ

อ. เมืองยโสธร อ. กุดชุม

2 เลือกตำบลตัวอย่างที่จะศึกษา ตามสัดส่วน 1 ใน 6 (หากเป็นอำเภอที่มีตำบลไม่เกิน 10 ตำบล สุ่มมา 1 ตำบล) โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ดังนี้

อ. พนมไพร มี 13 ตำบล สุ่มมา 2 ตำบล

คือ ต. พนมไพร และ ต. โลกสว่าง

อ. อาจสามารถ มี 10 ตำบล สุ่มมา 1 ตำบล

คือ ต. หนองหมื่นถ่าน

กิ่ง อ. หนองฮี มี 4 ตำบล สุ่มมา 1 ตำบล

คือ ต. หนองฮี

อ. เมืองยโสธร มี 17 ตำบล สุ่มมา 3 ตำบล

คือ ต. ดาดทอง ต. นาสะไมย์ และ ต. พุ่งนาโถก

อ. กุดชุม มี 9 ตำบล สุ่มมา 1 ตำบล

คือ ต. กุดชุม

3 เลือกหมู่บ้านที่จะศึกษา โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

ต. พนมไพร ศึกษา ม. 9

ต. โลกสว่าง ศึกษา ม. 8

ด. หนองฮี	ศึกษา ม. 11
ด. หนองหมื่นถ่าน	ศึกษา ม. 15
ด. ตาดทอง	ศึกษา ม. 2
ด. นาสะไมย์	ศึกษา ม. 13
ด. หุ่นนาโอก	ศึกษา ม. 3
ด. กุดชุม	ศึกษา ม. 1

4 เลือกครัวเรือนที่จะศึกษา โดยการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากการสำมะโนครัวเรือนจากข้อมูลของหมู่บ้านในบ้านผู้ใหญ่บ้าน แล้วทำการจับฉลาก ให้ได้ครัวเรือน โดยใช้สัดส่วนครัวเรือนของ ผู้นำชุมชน 5-10 ครัวเรือน ครัวเรือน อ.ส.ม. จำนวน 5-10 ครัวเรือน และครัวเรือนของประชาชนทั่วไป จำนวน 30-40 ครัวเรือน รวมทั้งสิ้นหมู่บ้านละ 50 ครัวเรือน ๆ ละ 1 คน หากประสบกับปัญหาที่ว่ามีแต่ครัวเรือนแต่ไม่มีผู้อยู่อาศัย หรือมีผู้อยู่อาศัย แต่ไม่มีคุณสมบัติที่ต้องการศึกษา ในช่วงอายุ 15-65 ปี ก็ทำการสุ่มตัวอย่างใหม่ จนได้กลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

3.4 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.4.1 ประชากร (Population) คือ ครัวเรือนของประชาชนในเขตสาธารณสุข เขต 7 จำนวน 1,121,424 ครัวเรือน

3.4.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) หาขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Taro Yamane (1967 : 581)

$$n = \frac{N}{1 + Nd^2} = \frac{1,121,424}{1 + 1,121,424(0.05)^2}$$

$$n = 399.85 \text{ ครัวเรือน ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นตัวเต็ม เท่ากับ 400 ครัวเรือน}$$

เมื่อ n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากร

d = ความคลาดเคลื่อนของกลุ่มตัวอย่างโดยให้มีความคลาดเคลื่อนได้

ไม่เกินร้อยละ 5 หรือ $d = 0.05$

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.5.1 เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง

(Structure Interview) ที่มีรูปแบบคำถามแน่นอน

การได้มาซึ่งเครื่องมือ ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

- 1 ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วรวบรวมนำมาร่างเป็นแบบสัมภาษณ์
- 2 ปรับปรุงและดัดแปลงเครื่องมือ เพื่อเสนออาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

3 นำแบบสัมภาษณ์มาทดลองใช้ (Try Out) ในพื้นที่ที่ไม่มีกลุ่มตัวอย่างอยู่อาศัย จำนวน 30 คริวเรือน คือ อ.เมือง จ.กาฬสินธุ์ แล้วปรับปรุงและแก้ไขให้สมบูรณ์อีกครั้ง นำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) จากสูตรของ ครอนบาช (Cronbach) ดังสูตรต่อไปนี้ (บุญชม ศรีสะอาด , 2538 : 174)

$$\alpha = \frac{K}{K-1} \left(1 - \frac{\sum Si^2}{St^2} \right)$$

เมื่อ α = สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น

K = จำนวนข้อของเครื่องมือวัด

Si^2 = ความแปรปรวนของแต่ละข้อ

St^2 = ความแปรปรวนของเครื่องมือวัดทั้งฉบับ

ได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาเท่ากับ 0.9305 ซึ่งน่าเชื่อถือได้

4 นำแบบสัมภาษณ์มาปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง เพื่อแก้ไขครั้งสุดท้ายก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง ซึ่งเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วยข้อมูลด้านเพศ อายุ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสถานภาพทางสังคม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการติดต่อสื่อสารที่เจ้าหน้าที่สาธารณสุขใช้ในงานสุขศึกษา โดยวัดระดับ การติดต่อสื่อสารสองทาง การติดต่อสื่อสารทางเดียว การสื่อสารระหว่างบุคคล การสื่อสารมวลชน และ การใช้สื่อเฉพาะกิจ

โดยลักษณะคำถาม เรื่องการติดต่อสื่อสารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการบริหารงานสุขศึกษา แบ่งเป็น ทิศทางการติดต่อสื่อสารทางเดียว ทิศทางการติดต่อสื่อสารสอง

ทาง การสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อมวลชน และสื่อเฉพาะกิจ โดยแบ่งระดับความถี่ในการรับสารทางสาธารณสุข เป็น 5 ระดับและให้คะแนน ดังต่อไปนี้

ไม่เคยได้รับเลย	เท่ากับ	1 คะแนน
เคยรับนาน ๆ ครั้ง	เท่ากับ	2 คะแนน
เคยรับบางครั้ง	เท่ากับ	3 คะแนน
เคยรับเกือบทุกวัน	เท่ากับ	4 คะแนน
เคยรับทุกวัน	เท่ากับ	5 คะแนน

ตอนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสุศึกษา โดยวัดจากการคูณกันระหว่างความถี่และความเข้มในการติดต่อสื่อสาร แบ่งเป็นการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมในการบริหารงานสุศึกษาใน 4 ขั้นตอนคือ การประเมินปัญหา การวางแผนงาน การดำเนินงาน และการประเมินผล

แบบสัมภาษณ์ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 30 ข้อ มี 4 หมวด ๆ ละ 5 ข้อ ในแต่ละขั้นตอนการบริหารงานสุศึกษา ลักษณะคำถามเป็น ดังนี้

1 ความถี่ของการมีส่วนร่วม วัดจากการเคยเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสุศึกษา คือ

ไม่เคยเข้าร่วมเลย	=	0 คะแนน
เคยนาน ๆ ครั้ง	=	1 คะแนน
เคยเข้าร่วมเป็นประจำ	=	2 คะแนน

2 ความเข้มของการมีส่วนร่วม วัดจากคุณภาพในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานสุศึกษา ในระดับที่สามารถตัดสินใจได้มากน้อยเพียงใด คือ

เข้าร่วมแบบถูกชักจูงและถูกสั่งการ	=	1 คะแนน
เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น แต่ไม่มีอำนาจตัดสินใจ	=	2 คะแนน
เข้าร่วมควบคุมสั่งการมีอำนาจตัดสินใจ หรือเป็นคณะทำงาน	=	3 คะแนน

3.5.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากเป็นการศึกษาวิจัยในภาคสนาม ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นเวลา 3 เดือน ดังมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1 เมื่อทำการสุ่มตัวอย่างเลือกหมู่บ้านที่จะศึกษาและผู้วิจัยจะออกสำรวจพื้นที่ ทำความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้นำชุมชน และอส. เพื่อสร้างความไว้วางใจและขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล รวมทั้งขอรายชื่อและจำนวนหลังคาเรือน ทำแผนที่หมู่บ้าน เพื่อดูการกระจายของครัวเรือน

2 ทำการสุ่มครัวเรือนตัวอย่าง จากบัญชีรายชื่อครัวเรือนโดยการจับฉลาก ให้ได้ละกันทุกกลุ่ม เพศ อายุ (อยู่ในช่วง 15 - 65 ปี) สถานภาพเศรษฐกิจ และ สถานภาพทางสังคม โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้นำชุมชน 5 - 10 ครัวเรือน อ.ส.ม. 5 - 10 ครัวเรือน และ ประชาชนทั่วไป 30 - 40 ครัวเรือน (หากเมื่อไปเก็บข้อมูลแล้วไม่พบผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ก็ทำการจับฉลากใหม่อีกครั้งจนพบคนที่สามารถให้ข้อมูลได้)

3 เตรียมความพร้อมในการสัมภาษณ์โดยการอบรมผู้ช่วยนักวิจัย เตรียมยานพาหนะ ฯลฯ

4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ทุก ๆ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ทำงานในพื้นที่ ปลัดอบต. และครู เป็นต้น

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ข้อมูลจากการตอบแบบสัมภาษณ์สามารถวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS PC+ (Statistic Package for Social Sciences) ดังนี้

1 ข้อมูลทั่วไป วิเคราะห์ในรูป หาคความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2 ข้อมูลด้านการติดต่อสื่อสาร นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

3 ข้อมูลด้านการมีส่วนร่วม นำมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย (Arithmetic Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นและตัวแปรตาม

4.1 การทดสอบที (t -test) เพื่อทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรต้น ที่มี การจำแนกเป็น 2 กลุ่ม คือ เพศ สถานภาพเศรษฐกิจ การติดต่อสื่อสารทางเดียว การติดต่อสื่อสารสองทาง การสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อมวลชน และ การใช้สื่อเฉพาะกิจ

4.2 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) ในการวิเคราะห์ตัวแปรต้นที่มีการจำแนกมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วม คือ ตัวแปรอายุ สถานภาพทางสังคม และการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่ม โดยวิธี Duncan Test หากทดสอบโดยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวแล้วมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

4.3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบสองทาง (Two - Way Analysis of Variance) เพื่อวิเคราะห์ปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรต้น 2 กลุ่มระหว่าง ตัวแปรคุณลักษณะส่วนบุคคล และ

ตัวแปรการติดต่อสื่อสาร ที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.7 การแปรผลการวิเคราะห์ข้อมูล

3.7.1 เกณฑ์การจำแนกกลุ่มการติดต่อสื่อสาร ใช้การรวมคะแนนแต่ละข้อของประเภทการติดต่อสื่อสารแต่ละแบบแล้วหารด้วยจำนวนข้อในแต่ละประเภท พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ซึ่งมีค่าต่ำสุด เท่ากับ 1 และค่าสูงสุดเท่ากับ 5 จำแนกกลุ่มการติดต่อสื่อสาร ตามจุดกึ่งกลาง (Mid Point) ของช่วงคะแนน (Class Interval) แปรผลเป็น 3 กลุ่มตามช่วงค่าเฉลี่ย คือ

1 กลุ่มที่ไม่มีการติดต่อสื่อสาร	ค่าเฉลี่ยคะแนน = 1
2 กลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารต่ำ	ค่าเฉลี่ยคะแนน = 1.01 - 2.99
3 กลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารสูง	ค่าเฉลี่ยคะแนน = 3.00- 5.00

แต่เนื่องจากการสื่อสารในชุมชนในการติดต่อสื่อสารทางเดียว มีกลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารสูงน้อย จึงจัดกลุ่มใหม่เป็น 2 กลุ่ม คือ

1 กลุ่มที่ไม่มีการติดต่อสื่อสาร	ค่าเฉลี่ยคะแนน = 1
2 กลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารต่ำ	ค่าเฉลี่ยคะแนน = 1.01 - 2.99

ส่วนการติดต่อสื่อสารสองทาง การสื่อสารระหว่างบุคคล สื่อมวลชน และการใช้สื่อเฉพาะกิจ มีกลุ่มที่ไม่มีการติดต่อสื่อสารน้อย จึงจัดกลุ่มใหม่เป็น 2 กลุ่ม คือ

1 กลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารต่ำ	ค่าเฉลี่ยคะแนน = 1.00 - 2.99
2 กลุ่มที่มีการติดต่อสื่อสารสูง	ค่าเฉลี่ยคะแนน = 3.00- 5.00

3.7.2 เกณฑ์การจำแนกกลุ่มการมีส่วนร่วม

เกณฑ์การจำแนกกลุ่มการมีส่วนร่วม โดยการรวมคะแนนการมีส่วนร่วม ในแต่ละข้อหารด้วยจำนวนข้อ ทั้ง 4 ขั้นตอนการบริหารและขั้นตอนการมีส่วนร่วมรวม พิจารณาจากค่าเฉลี่ย ซึ่งมีค่าต่ำสุด เท่ากับ 0 และค่าสูงสุดเท่ากับ 6 จำแนกกลุ่มการมีส่วนร่วมตามจุดกึ่งกลาง (Mid Point) ของช่วงคะแนน (Class Interval) การมีส่วนร่วมในการบริหารงานสุขศึกษาจำแนกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

$\bar{X} = 0.00 - 1.99$ หมายถึง	การมีส่วนร่วมต่ำ
$\bar{X} = 2.00 - 4.00$ หมายถึง	การมีส่วนร่วมปานกลาง
$\bar{X} = 4.01 - 6.00$ หมายถึง	การมีส่วนร่วมสูง

3.8 การนำเสนอข้อมูล

การนำเสนอข้อมูลใช้การนำเสนอในรูปแบบตารางถึงบรรยาย โดยแบ่งเป็น 5 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์
- ตอนที่ 2 ข้อมูลการมีส่วนร่วม
- ตอนที่ 3 ข้อมูลคุณลักษณะส่วนบุคคลและการมีส่วนร่วม
- ตอนที่ 4 ข้อมูลการติดต่อสื่อสารและการมีส่วนร่วม
- ตอนที่ 5 ข้อมูลปฏิสัมพันธ์คุณลักษณะส่วนบุคคล และการติดต่อสื่อสารที่มีผลต่อ

การมีส่วนร่วม